

Høringsnotat

Forslag til

- a) oppheving av forskrift om rammeplan for ingeniørutdanning
- b) endringer i universitets- og høyskoleforskriften (utvidet bachelorgrad i militære ingeniørfag og ledelse)

20. oktober 2026

Innhold

1	Innholdet i høringsnotatet.....	3
2	Oppheving av forskrift om rammeplan for ingeniørutdanning	3
2.1	Bakgrunn	3
2.2	Dagens regelverk	3
2.3	Departementets vurderinger og forslag.....	4
2.4	Økonomiske og administrative konsekvenser	5
2.5	Forslag til forskrift om oppheving av forskrift om rammeplan for ingeniørutdanning.....	5
3	Innføring av utvidet bachelorgrad i militære ingeniørfag og ledelse.....	5
2.1	Bakgrunn	5
2.2	Dagens regelverk	6
2.3	Departementets vurderinger og forslag.....	6
2.4	Økonomiske og administrative konsekvenser	7
2.5	Forslag til forskriftsendringer	7

1 Innholdet i høringsnotatet

Kunnskapsdepartementet sender med dette på høring forslag om å oppheve forskrift 18. mai 2018 nr. 870 om rammeplan for ingeniørutdanning og forslag om endringer i forskrift 28. juni 2024 nr. 1392 til universitets- og høyskoleloven (universitets- og høyskoleforskriften) for å åpne for at det kan gis bachelorutdanning med normert tid på fire år, innenfor fagområdet militære ingeniørfag og ledelse, og med rett for Forsvarets høyskole til å tildele slik bachelorgrad.

2 Oppheving av forskrift om rammeplan for ingeniørutdanning

2.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for forslaget om oppheving av rammeplan for ingeniørutdanning er oppfølging av tiltak omtalt i Meld. St. 19 (2023-2024) *Profesjonsnære utdanninger over hele landet*, jf. Innst. 330 S (2023–2024).

2.2 Dagens regelverk

Forskrift 18. mai 2018 nr. 870 om rammeplan for ingeniørutdanning gjelder for 3-årig bachelorgrad i ingeniørfag. Masterutdanninger som gir rett til å bruke yrkestittelen sivilingeniør er ikke rammeplanstyrte.

Forskriftens formål er å sikre at utdanningsinstitusjonene tilbyr profesjonsrettet, integrert og forskningsbasert ingeniørutdanning med høy faglig kvalitet. Videre skal den sikre at norsk ingeniørutdanning anerkjennes nasjonalt og internasjonalt som en kvalitativt god teknisk profesjonsutdanning i 1. syklus i høyere utdanning. Den skal sikre at utdanningene forholder seg til de standarder og kriterier som gjelder for ingeniørutdanning, og imøtekommer samfunnets nåværende og framtidige krav til ingeniører, at utdanningen har et internasjonalt perspektiv, og at kandidatene kan fungere i et internasjonalt arbeidsmiljø.

Forskriften skal videre sikre at institusjonene legger til rette for en integrert ingeniørutdanning med helhet og sammenheng mellom fag, emner, teori og praksis, samt undervisningsmetoder og vurdering av studentene. Teknologiske, realfaglige og samfunnsfaglige temaer skal integreres og ses i sammenheng. Utdanningen skal tilrettelegge for og ivareta samspillet mellom etikk, miljø, teknologi, individ og samfunn.

Forskriften fastsetter det samlede læringsutbyttet som kandidatene skal tilegne seg for å oppnå bachelor i ingeniørfag, se § 2. Disse er formulert med utgangspunkt i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning. Videre er det bestemmelser om struktur, innhold og om nasjonale retningslinjer, indikatorer og programplan.

2.3 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår å oppheve forskrift 18. mai 2018 nr. 870 om rammeplan for ingeniørutdanning, fra 1. januar 2027.

Utviklingen innen teknologi går svært raskt, og endringstakten øker stadig. Særlig tekniske utdanninger som ingeniørutdanningene må oppdateres kontinuerlig. Styring av faglig innhold gjennom rammeplaner gjør det mer krevende å holde utdanningene oppdaterte.

Innspill som departementet fikk til profesjonsmeldingen, Meld. St. 19 (2023-2024) *Profesjonsnære utdanninger over hele landet*, tyder på at ingeniørutdanningene jevnt over var positive til rammeplanstyring som et forutsigbart rammeverk for studenter, for universiteter og høyskoler og for arbeidslivet. Flere pekte imidlertid på at mer fleksibilitet i rammeplanene ville gi enda bedre muligheter for mer regionalt samarbeid, arbeidsdeling mellom universiteter og høyskoler, og økt kontakt mellom studentene og lokalt arbeidsliv. Ingeniørryknet kvalifiserer til jobber som er svært ulike. Rammeplaner kan komme i veien for slik egenart ved utdanningsinstitusjonene.

I profesjonsmeldingen Meld. St. 19 (2023–2024) heter det at regjeringen, for å ta vare på egenarten og mulighetene for fleksibilitet i ingeniørutdanningene, vil sende på høring et forslag om å fjerne rammeplanstyringen for de treårige ingeniørutdanningene.

Fagmiljøene i de treårige ingeniørutdanningene er etter departementets vurdering i stand til å ta vare på behovet for felleselementer i ingeniørutdanningene og likhet på tvers av læresteder. Fagmiljøene kan på eget initiativ, for eksempel gjennom samarbeidet i Universitets- og høyskolerådets fagstrategiske enhet for matematiske, naturvitenskaplige og teknologiske fag, videreføre det eksisterende samarbeidet om nasjonale retningslinjer for ingeniørutdanningene.

Departementet er videre opptatt av å forenkle regelverket og det totale styringstrykket på institusjonene. Forarbeidene til dagens universitets- og høyskolelov slår fast at universiteter og høyskolars handlingsrom og fleksibilitet er en avgjørende forutsetning for å kunne tilpasse studieportefølje, forskning og annen virksomhet til skiftende samfunnsmessige behov. Institusjonene må ha ansvar for og muligheter til å kunne foreta både løpende og langsiktige strategiske prioriteringer. De må ha selvstendig handlingsevne i møte med andre aktører, som for eksempel regionalt arbeidsliv og andre institusjoner nasjonalt og internasjonalt. Regelverket – både lov og forskrifter - bør derfor legges til rette for at institusjonene har nødvendige fullmakter og handlingsrom.

Rammeplanforskriften § 3 fastslår at bachelor i ingeniørfag skal være på *minst* 180 studiepoeng. Universitets- og høyskoleforskriften § 2-5 første ledd fastsetter at en ordinær bachelor har normert studietid tre år, 180 studiepoeng. Utvidet bachelor på 240 studiepoeng kan etter forskriften § 2-5 andre ledd bare gis på fagområdene som fremgår av denne bestemmelsen.

I rammeplanforskriften er det videre fastsatt krav om obligatorisk bacheloroppgave på minst 20 studiepoeng, og at denne skal inngå i teknisk spesialisering. Dette er et krav som institusjonene kan velge å videreføre.

Siste avsnitt i § 3 om opptak via «y-veg» er ivaretatt i gjeldende forskrift om opptak til høgare utdanning (opptaksforskriften), jf. § 3-3 og i ny kunngjort opptaksforskrift som trer i kraft 1. januar 2027 (forskrift 11. september 2025 nr. 1850), jf. § 3-4.

Rammeplanforskriften § 5 gir rettigheter til studentene om å få fritak for allerede oppnådd utdanning som gir tilsvarende læringsutbytte. Dette er nå regulert i universitets- og høyskoleloven § 9-2 om faglig godkjenning av utdanninger fra blant annet andre utdanningsinstitusjoner enn universiteter og høyskoler, for eksempel fagskoler.

Oppheving av rammeplanen vil fjerne en del unødvendig og uheldig dobbeltregulering. Når det gjelder godkjenningsfeltet, vil loven uansett gå foran bestemmelser i forskrift.

Departementet har vurdert behovet for overgangsregler, men kommet til at det ikke er nødvendig da institusjonene kan videreføre studieplanene de har i dag. Eventuelle endringer i studieplanene må på vanlig måte gjennomføres slik at studentenes interesser blir ivaretatt i hh. til den studieplanen de ble tatt opp på, og med nødvendige overgangsperioder. Dersom institusjonene gjennomfører endringer, har de ansvaret for å tilrettelegge for forsvarlig studiegjennomføring for de studenter som er i et studieløp.

2.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Oppheving av forskrift om rammeplan for ingeniørutdanning innebærer en forenkling av regelverket og gir institusjonene større fleksibilitet til å tilpasse innholdet i utdanningene til endringer i samfunnet. Forslaget vil ikke ha økonomiske og administrative konsekvenser av betydning.

2.5 Forslag til forskrift om oppheving av forskrift om rammeplan for ingeniørutdanning

§ 1 Oppheving av forskrift om rammeplan for ingeniørutdanning

Forskrift 18. mai 2018 nr. 870 om rammeplan for ingeniørutdanning oppheves.

§ 2 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. januar 2027.

3 Innføring av utvidet bachelorgrad i militære ingeniørfag og ledelse

2.1 Bakgrunn

Forsvarsdepartementet har i brev 4. mai 2026 sendt søknad til Kunnskapsdepartementet der de ber om at Forsvarets høyskole (FHS) med virkning fra opptaket høsten 2027 kan få rett til å gi fireårige bachelorutdanninger (240 studiepoeng) innenfor fagområdet militære ingeniørfag og ledelse.

Vi viser til følgende redegjørelse fra Forsvarsdepartementet om omfanget av utdanningen: «FHS er underlagt flere lovverk som stiller krav til profesjonsutdanningene, i tillegg til

flere særskilte krav for ingeniørprogrammer ved FHS. Ingeniørprogrammene ved FHS følger rammeplan for ingeniørfag, men skal i tillegg gi militær lederutdanning i henhold til militærfaglige krav. En sivil ingeniørutdanning regnes ikke som en lederutdanning, men som en fagutdanning som primært gir teknisk og naturvitenskapelig kompetanse innen ingeniørfag. Sivil ingeniørutdanning mangler dermed den militære konteksten og operative forståelsen som er avgjørende i krise- og krigssituasjoner. Rammeplanens handlingsrom for 20-30 valgfrie studiepoeng dekker ikke Forsvarets behov for militære kjerneemner slik at kandidatene er i stand til å bli selvstendige militære ledere og profesjonsutøvere».

2.2 Dagens regelverk

De faglige kravene til bachelorgrad og krav til omfang følger av forskrift 28. juni 2024 nr. 1392 (universitets- og høyskoleforskriften) § 2-5. Den ordinære bachelorgraden har tre års normert studietid, 180 studiepoeng. Det er også en utvidet bachelorgrad på 240 studiepoeng. I dag kan utvidet bachelorgrad bare gis i utøvende og skapende musikk og i nautikk, se § 2-5 andre ledd.

Universiteter og høyskoler har rett til å gi de grader og yrkesutdanninger med tilhørende beskyttet tittel som er listet opp i vedlegg I til universitets- og høyskoleforskriften, jf. forskriftens § 2-13. Forsvarets høyskole har i dag rett til å gi ordinær bachelorgrad og utvidet bachelorgrad (4-årig) i nautikk (militære studier med fordypning i sjømilitær ledelse og navigasjon).

2.3 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår at det kan gis utvidet bachelorgrad med normert studietid fire år innenfor fagområdet militære ingeniørfag og ledelse, og at Forsvarets høyskole gis adgang til å tildele slik grad.

Det norske gradssystemet er bygget opp i samsvar med Bologna-prosessen og innebærer bachelor på tre år, master på to år og ph.d. på tre år. Begrensningen i antall år er blant annet begrunnet i samfunnsøkonomiske og ressursmessige forhold. Adgangen til å tilby utvidet bachelorgrad skal derfor bare benyttes for bestemte fagområder eller utdanningsprogram der det er særskilt behov for lengre praksis eller fordypning.

Departementet har vurdert de faglige aspektene ved søknaden og gir vår tilslutning til Forsvarsdepartementets vurdering om at det ikke er mulig å fullt ut oppfylle kravene til både en bachelorgrad i ingeniørfag og en militær profesjonsutdanning i ledelse innenfor en ramme av tre års fulltidsstudier/180 studiepoeng. NOKUTs forrige tilsyn med Forsvarets høyskole viste blant annet til stor arbeidsbelastning for studentene.¹

¹ https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/tilsyn-kvalitetsarbeid/2024/fhs-tilsyn-systematisk-kvalitetsarbeid_2024.pdf

Departementet vurderer at det i foreliggende sak særlig er av betydning at fagområdet det søkes om å inkludere i forskriftens bestemmelse om utvidet bachelorgrad, forutsetter en kombinasjon av studieprogram som fører til ordinær bachelorgrad i ingeniørfag på 180 studiepoeng med profesjonsrettet ledelsesutdanning for militære profesjonsutøvere.

Vi deler Forsvarsdepartementets syn om at behovet for en fireårig bachelorgrad i militære ingeniørfag og ledelse vil gjelde også om rammeplanen for ingeniørfag avvikles, da de faglige kravene til den ingeniørfaglige delen av utdanningen fortsatt vil tilsvare kravene til en bachelorgrad på 180 studiepoeng, og de militære ledelsesfagene kommer i tillegg til dette. Kunnskapsdepartementet har i den sammenheng tatt med i vurderingen at det ikke er aktuelt å redusere de faglige kravene til den ingeniørfaglige delen av bachelorgradene fra Forsvarets høyskole, da Forsvarsdepartementet mener det er behov for at de militære ingeniørutdanningene på bachelornivå bør kunne kvalifisere for opptak til masterstudier i ingeniørfag ved andre universiteter og høyskoler.

Departementet mener at de ordinære ingeniørutdanningene på bachelor-nivå fortsatt skal være treårige. Forslaget om utvidet grad gjelder derfor bare militære utdanninger, se forslag til avgrensning i forslaget til forskriftsendring. Forslaget til endring i universitets- og høyskoleforskriften § 2-5 om å gi adgang til fireårig bachelor innenfor fagområdet militære ingeniørfag og ledelse» er ikke direkte knyttet til Forsvarets høyskole. Men, etter forslaget til endring i vedlegg I er det bare Forsvarets høyskole som nå gis rett til å tildele slik grad. Eventuelt samarbeid mellom andre institusjoner og Forsvarets høyskole om å gi slik grad kan gjøres etter reglene i universitets- og høyskoleforskriften § 1-17 om akkreditering av fellesgrader.

2.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget innebærer noe økte kostnader ettersom bachelorutdanningen i militære ingeniørfag og ledelse forlenges med ett år. Forsvarets høyskole finansieres over Forsvarsdepartementets budsjett, og Forsvaret vil dekke kostnadene for utvidelsen av studiene innenfor tildelt budsjettamme.

Studentene ved Forsvarets høyskole får ikke støtte fra Statens lånekasse.

2.5 Forslag til forskriftsendringer

I forskrift 28. juni 2024 nr. 1392 til universitets- og høyskoleloven (universitets- og høyskoleforskriften) foreslås følgende endringer:

§ 2-5 andre ledd skal lyde:

Utvidet bachelorgrad har normert studietid fire år, 240 studiepoeng, og kan bare gis på disse fagområdene:

- a. utøvende og skapende musikk
- b. nautikk-
- c. *militære ingeniørfag og ledelse.*

Vedlegg I. Institusjonenes rett til å gi grader og yrkesutdanninger med beskyttet tittel

Forsvarets høyskole punkt 3 skal lyde:

bachelor, utvidet, i militære studier med fordypning i sjømilitær ledelse og navigasjon, og
i militære ingeniørfag og ledelse.